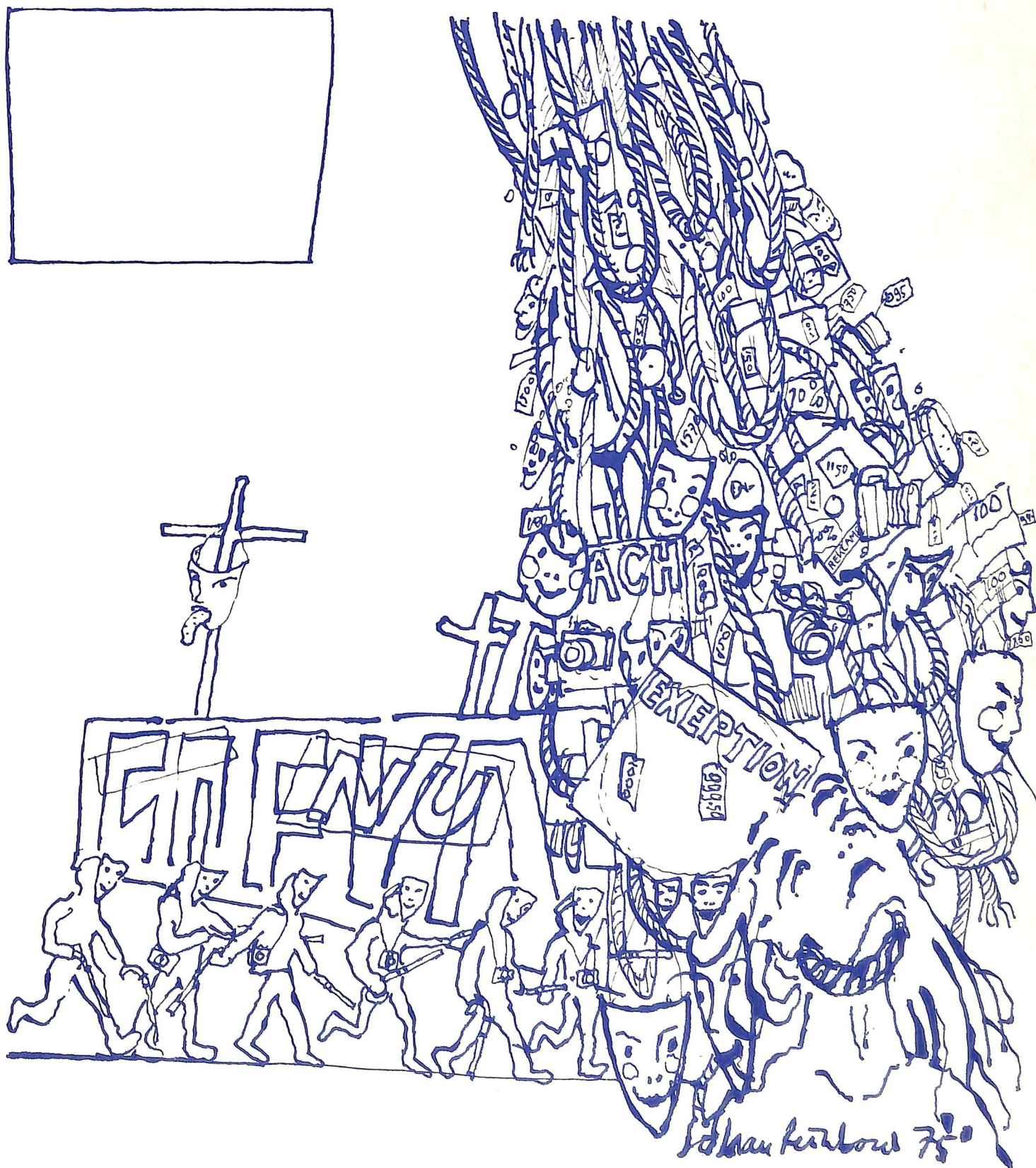

In juni 1961 overleed in zijn villa te Küsnacht aan het meer van Zürich Carl Gustav Jung in de hoge ouderdom van 85 jaar, reeds tijdens zijn leven met eerbewijzen overladen. De gehele wereld heeft beseft, dat met hem een groot man heenging en dat er tot nu toe niemand is die hem op zijn gebied kan evenaren. Reeds tijdens zijn leven is hij klassiek geworden.

Jung was een Zwitsers psychiater die veronderstelde dat de problemen waar de geesteszieke mens niet tegenop kon, dezelfde waren als die van de gezonde mens. Bovendien meende hij dat de problemen van de enkeling nooit nieuw waren, doch dat velen in vroeger tijden dezelfde problemen hebben gehad: ja, dat zelfs de problemen van de enkeling ook die van gehele groepen mensen geweest zijn. De problemen van de enkeling blijken ook die van gemeenschappen van mensen geweest te zijn, waarover in de historie — in het bijzonder in de beschavingsgeschiedenis — wordt verteld, terwijl deze problemen vaak nóg fraaier tot uiting komen in de mythologische en religieuze verhalen van oude culturen.

Zo wijst Jung bij herhaling op de sprekende gelijkenis van de problemen van de geesteszieke mens en die van de gehele mensheid in haar verschillende culturen. Het wijzen op deze sprekende gelijkenissen is zuiver empirie. Het trekken van de conclusie, dat de persoonlijke problemen van de enkeling ook collectieve problemen van de mensheid zijn, ligt voor de hand. De nog verdergaande conclusie dat de enkeling het geestelijke erfgoed van de gehele mensheid onbewust bij zich draagt is reeds stoutmoediger, terwijl het idee dat de enkeling nog de kiem van de geestelijke toekomstige ontwikkeling van de hele mensheid onbewust bij zich draagt zéér stoutmoedig is te noemen.

De grondtoon van Jung's opvattingen is optimistisch. Hij meent dat de ontwikkelingsgang van de mensheid in opgaande lijn gaat, ondanks de vele inzinkingen en dat de enkeling door zijn eigen mogelijkheden te verwirkelijken hier in opbouwende zin aan meewerkt.

Deze passage uit het eerste hoofdstuk van het boek van dr. R. J. van Helsdingen over Carl Gustav Jung, geeft een indruk van het thema waar het over gaat in dit werk dat vooral probeert de gedachten van Jung op eenvoudige wijze

weer te geven in een algemeen begrijpelijk Nederlands. De opvattingen van Jung worden te pas en te onpas in gesprekken naar voren gebracht. Helaas blijken slechts weinig mensen Jung's boeken zelf gelezen te hebben. Waarom? Waarschijnlijk omdat het lezen van Jung moeilijk en vermoeiend is. De taal is vaak duister, de wetenschappelijk toegespitste werkwijze met vele aanhalingen, uitweidingen en onbegrijpelijke woorden, maken het lezen tot een zware opgave.

Wie snel georiënteerd wil zijn over de denkbeelden van Jung en hiervan een duidelijk begrip wil hebben in een klare

boekbespreking carl gustav jung

door R. J. van Helsdingen
Uitg. Kruseman - Den Haag - f 9,90

taal, zal door het lezen van dit boekje zijn doel bereiken. Wellicht zal hij merken dat zijn belangstelling vanzelf zózeer is gewekt, dat de behoefte om dieper in de menselijke gevoelsproblematiek door te dringen hem ertoe brengt iets van Jung zelf te lezen.

Het boek geeft behalve de levensgeschiedenis, ook in een paar hoofdstukken een overzicht van de bijdrage aan de psychologie die Jung heeft geleverd, die voor velen zo vanzelfsprekend is dat men vergeet dat begrippen als introvert en extrovert van hem afkomstig zijn. Terwijl ook de indeling in typen zoals het gevoelstypen, het gewaarwordingstypen, het denktypen en 't intuïtieve typen, algemeen bekend zijn geworden. Nadere bespreking van deze typen vindt men in het boekje zodanig, dat men deze typen-indeling ook in de praktijk van het dagelijks leven zal kunnen gebruiken.

Het algemene idee, dat Jung een leerling van Freud is blijkt onjuist te zijn. Jung was reeds internationaal bekend toen hij nog niet had kennisgemaakt met Freud. Reeds in 1903 schreef hij zijn bekende werk „Diagnostische Assoziations Studien“, dat hem op slag internationale bekendheid gaf. In het hoofdstuk over de associatieproeven wordt uiteengezet, dat Jung niet zozeer door de snelheid van de associatie getroffen werd, alswel door de betekenis van de woordassociaties die hem het belang van het onbewuste leerden kennen. Men vindt hier ook het amusante verhaal van de associatieproef bij de oude professor, waardoor onthullingen over zijn geheime liefdesleven aan het licht kwamen.

Het symbool en het collectieve onbewuste zijn uiteraard belangrijke gegevens waarover Jung zijn hele leven heeft nagedacht. Hij kwam tot de conclusie dat de hele mensheid door een collectief onbewuste onderling is verbonden en dat zich hierin beelden van oerproblemen van de mensheid bevinden, die hij de archetypen noemde. In het hoofdstuk over de archetypen worden deze uitgebreid belicht — ook aan de hand van voorbeelden.

In zijn latere leven is Jung op bepaalde onderwerpen zeer diep ingegaan. Onder andere heeft hij een studie van Paracelsus gemaakt, waardoor vele van Jung's gedachten een bevestiging vonden in de ideeën van deze arts uit de Renaissance. Tenslotte een afsluitend hoofdstuk over de mandala, het symbool van een cirkelvormige figuur waarvan de onderdelen gerangschikt zijn rondom een middelpunt, hetwelk in het gevoelsleven van vrijwel alle oude culturen — doch ook in het gevoelsleven van de moderne mens — een belangrijke rol speelt.

Wie het gemakkelijk leesbare boek van dr. R. J. van Helsdingen over Jung gelezen heeft, kan met enige kennis van zaken over de ideeën die hij gebracht heeft meepraten. Hij zal merken dat Jung, die zijn lang en vruchtbaar leven geheel gewijd heeft aan psychologische onderzoekingen en aan het behandelen van zijn patiënten met psychische moeilijkheden, op onnavolgbare wijze de diepte van de menselijke ziel heeft gepeild. Daarom richt het boek zich vooral tot hen die in hun werk dagelijks met de innerlijke roerselen van de menselijke ziel te maken hebben.

Keurig in de kontramine Over Multatuli

P. SPIGT
POLAK EN VAN GENNEP,
AMSTERDAM

De essays, inleidingen, polemieken en biografische fragmenten die Spigt tussen 1954 en 1970 in verschillende tijdschriften of afzonderlijk over Multatuli heeft gepubliceerd zijn nu bijeengebracht in een fraai uitgegeven boek. De lezer vindt daarin: De vondst van Spigt dat de makelaar in koffie Robert Voûte (1810-1871) aan Multatuli „den Droogstoppel in de pen gaf“ zoals hij aan zijn vrouw Mimi schreef. In Lothario zal

toch hangen! De zaak van Max Haveelaar valt Spigt R. Nieuwenhuys aan over De zaak van Lebak. De feitelijke gegevens over N.O. Indië en de bestuurlijke verhoudingen, zoals Nieuwenhuys die geeft, worden op hun waarheidsgedachte getoetst.

Multatuli, 'n bevrijder, eerder verschenen in *Bevrijdend Denken*, het gedenkboek van *De Dageraad* behandelt. Multatuli's verhouding tot God en godsdienst. *De ballingschap van Multatuli* (1865-1868), in '54 al apart boek verschenen met een inleiding van Stuiveling, gaat over de verwachtingen, acties en fiasco in de politiek en in *Multatuli, minister in spe* wordt Multatuli's „ingrijpen“ in de regeringscrisis van '67 behandeld.

Over Multatuli als geliefd redenaar worden wij inlichting in *Multatuli als spreker in Nijmegen*. Werkelijk inzicht in de

doelstellingen en de methode waarin hij zijn boodschap bracht geeft het essay *Omkeren als métier; Multatuli als moralist*, dat eerder verscheen in *Multatuli*, een verzamelwerk, in '70 verschenen. Het boek eindigt met een essay. *De dood van Multatuli*, eerder verschenen in *Maatstaf*, waarin Spigt nauwkeurig de ziektegeschiedenis en de doodsoorzaak nagaat.

Het is een uniek verschijnsel in de Nederlandse letterkunde dat een auteur die ongeveer een eeuw geleden schreef niet alleen nog intensief gelezen wordt — ook Vondel en Erasmus worden nog gelezen — maar nog niets van zijn frisheid en actualiteit heeft verloren. Dat komt m.i. omdat zijn stijl direct is, niets verbergt en de lezer laat meedenken, omdat zijn onderwerpen algemeen menselijk zijn en

(lees verder op pag. 3)

Vertrossing: de macht van méér

Vertrossing is een nieuw woord, afgeleid van de snelstgroeïende omroep in ons land, de TROS.

Het woord heeft meestal een negatieve betekenis voor wie het gebruikt, maar is moeilijk te definiëren. J. Pen noemt het in het Parool „passieve massacultuur”. In de Telegraaf is het eens omschreven als: „het zich als verstandig mens aanpassen aan hetgeen grote groepen mensen als belangrijk en prettig ondergaan”. Minister van Doorn (crm) spreekt in zijn media-nota ook over vertrossing als probleem en hij doelt op de neiging van de grote omroepen om in de concurrentieslag om de gunst van het publiek op de goedkope amusementstoer te gaan. Media-socioloog Peter Hofstede zegt het scherp-ironisch maar beeldend als hij over Tros en vertrossing praat: „de elektronische volkskerk met vader Abraham als voorganger... de godsdienst van het samen nederlands-zijn, televisie als een vlucht uit de werkelijkheid.”

Maar wat is vertrossing?

Van al deze uitspraken worden we niet veel, maar wel iets wijzer. Vertrossing heeft te maken met grote groepen mensen, met massa, daar is men het over eens. Waarschijnlijk bij toeval wekt het woord ook die associatie op: trossen, klitten, dicht op elkaar.

De ongunstige betekenis die het woord vertrossing heeft, hangt nauw samen met wat die massa wel of niet leuk vindt. Of, zoals de Telegraaf het uitdrukt: prettig en belangrijk. Het gaat niet meer om de „werkelijke” waarde of inhoud: het gaat om **hoeveel** mensen het leuk of prettig of belangrijk vinden. Het verschijnsel dus van kwantiteit hoger aanslaan dan kwaliteit. Hoe meer mensen het leuk vinden, hoe beter het is. En — om het verwarrend te maken — in sommige gevallen gaat dit ook op. Het hangt er maar van af waar we het over hebben. En wat het uitgangspunt is, het motief. Hoe meer hoe beter blijkt dan vaak een dekmantel. Niet zelden een

dekmantel die te maken heeft met geld en met egoïsme en die ten koste gaat van anderen, van andere waarden.

Dat is waarschijnlijk wel het meest gevaarlijke bijverschijnsel van vertrossing: de gelijkschakeling (zoals we die ook zien in massa-productie). Want onze maatschappij is in hoofdzaak nog gericht op kwantiteit. Hoe meer leden, hoe meer zendtijd. Hoe meer geld hoe meer macht. Hoe meer punten, hoe meer winnaar. En als het je gaat om **veel**, op welk gebied dan ook, dan zul je water in de wijn moeten doen (wat in de praktijk dan ook letterlijk gebeurt), want ieder mens heeft zijn gevoeligheden en grillen. Iedereen is weliswaar vóór vrede en tegen oorlog, maar gaat het om een bepaalde oorlog, om partij-kiezen, om een mening dan blijkt dat wat moeilijker te liggen. De gelijkschakeling houdt oppervlakkigheid in, is opdringerig en intolerant.

Casper Vogel noemde in een radio-uitzending over dit onderwerp (23 februari) het woord vercommercialisering: de voorrang geven aan de handelswaarde. Prof. ten Have haakte daar in die uitzending op in. Kort samengevat komen zijn opmerkingen hier op neer: er is altijd sprake geweest van het organiseren van menselijk bewustzijn door machten. In het verleden — in de westerse cultuur — is dit gebeurd door het christendom, door de kerk. We hebben nog steeds te maken met structuren die daaraan herinneren. Je vindt ze nu door beheersing van situaties door de grote commerciële machten.

De Tros is het zoveelste bijproduct van de industrie. Het is de industrialisatie van bewustzijn...

Vertrossing doet zich niet alleen voor bij televisie en radio, waar de quizzen, misdaadfilms en amusementsprogramma's niet van de lucht zijn omdat ze de meeste kijkers tevreden stemmen.

Peter Hofstede in dezelfde radio-uitzending: „De commerciële symbolieken die zijn al-omvattend. Er is een soort commerciële maffia die Nederland steeds meer in zijn greep krijgt en de Nederlander voelt zich daar lekker bij, verantwoordingsloos, met een pilsje bij de t.v. en vrolijk zijn... er is geen weerstand meer, kleine protesten die gehoord worden in de marge worden doodgedrukt, platgewalst.”

Ook Wim Hazeu, voorzitter van de PEN (schrijvers-bond) is ongerust over vertrossing: „Het geld gaat de cultuur-informatie bepalen. Datgene dat geld opbrengt daar is dat geen probleem voor, datgene dat geld gaat kosten of niet zijn geld in de toekomstige tijd opbrengt, dat wordt niet meer aangeboden... vertrossing bedreigt de vrijheid van meningsuiting... Boekenclubs die enorm veel furore maken, die kunnen alleen maar leven als ze van een boek 10.000 exemplaren kunnen afzetten bij hun leden. Daar zijn geen dichtbundels bij, ook geen moeilijke romans.

Uitgevers die met literatuur bezig zijn, hebben het moeilijk. Ze worden gedwongen te fuseren en bij fusie zal de sterkste altijd de grootste mond hebben en een moeilijke roman of een dichtbundel wordt dan ook minder gemakkelijk uitgegeven.”

Prof. ten Have: „Wil je doorgronden wat hier gaande is dan kom je terecht bij de hele grote crisis van de cultuur waarin we met name in het westen zitten. Een crisis van de fundamenteën, van de fundamentele waarden, waarin wij eeuwenlang als westerse cultuur zijn opgegroeid. Die zijn in snel tempo op de helling geraakt. 't Is natuurlijk een proces dat al langer bezig is, maar de versneling dateert met name van de laatste decennia... De economische expansie van na '45, de industrialisatie van een groot deel van de wereld, ook van ons eigen land, een proces dat zich pas in de jaren vijftig heeft doorgezet. De opkomst van nieuwe, ontzaglijk machtige massamedia waarvan voordien nog geen vermoeden was dat het er zou zijn. Het doorvreten van wat verondersteld werd vooruitgang en welvaart te zijn, tot in de aorta van de levensmogelijkheden van de mens en zijn milieu, dat is pas iets dat de laatste jaren in het bewustzijn komt. Kortom de zaak wordt op zijn kop gezet en de Tros is maar een heel klein bijverschijnsel van die gigantische crisis van het westerse bewustzijn en van de westerse grondslagen.”

Pen gelooft dat we de moed niet helemaal hoeven te verliezen: „Wat ons vooral hoopvol moet stemmen is het opduiken van actiegroepen zoals Nederland Muziek van de klub Olof-Kousbroek-Poll. Ze zijn er ook bij het toneel en in de schilderkunst en in de uitgeverij. In Groningen is trouwens onlangs weer een zelfstandige boekwinkel opgericht, en de etalage ligt er vol met onzin, maar toch, het stimuleert.”

J. M.

(vervolg van pag. 2)

nooit „opgelost” kunnen worden en omdat wij op iedere bladzijde getuigen zijn van een mens die in de hoogste mate geëngageerd streed tegen onrecht, leugens, huichelarij, lafheid, dikdoenerij en tradities. Zolang Multatuli gelezen wordt zal hij oordelen oproepen, even extreem als hij zelf oordelen gaf.

Ieder die hem leest wordt gedwongen na te denken, in de geestelijke spiegel te kijken: hij verontrust voortdurend. Door de bewonderaars en de verguizers zijn nu zo'n duizend publikaties verschenen en die stroom zal doorgaan.

Spigt is onder de Multatulikenners degeen die na Du Perron het breedst georiënteerd is en na lezing of herlezing van deze bundel staat het voor mij vast dat hij de biografie, die nu toch wel eens mag geschreven worden, zou kunnen schrijven. De essays **Multatuli 'n bevrijder** en **Omkeren als métier; Multatuli als moralist** zijn al fragmenten, proef-

stukken, en bewijzen dat hij het zware onderwerp zal aankunnen.

Maar ieder die, in afwachting van de biografie, wil weten wie de mens was uit wie de fascinerende gedachten kwamen zal in Spigts boek een macht bijzonderheden vinden en een breed gefundeerd oordeel.

Helaas is het boek duur (f 25,— ingenaaid, f 40,— gebonden) maar daar kan Spigt niets aan doen maar helaas is de titel slecht gekozen en daar is de schrijver wel debet aan. **Keurig in de kontramine** suggereert dat Multatuli netjes in (de) tegenspraak was en dat zegt niets of is verkeerd gebruikt. Misschien bedoelde de Spigt: een keurig man, altijd in de kontramine maar dat staat er niet.

Maar niets is geheel fout en zelfs dat niet om de beroemde paradox te wijzigen en wij zullen vrede moeten hebben met de titel. „We laten het er niet bij” zou alleen maar Spigts en anderer lachlust opwekken.

B.

eko-ethiek, utopie voor een toekomstige leefwijze

We dienen ons goed te realiseren, dat het probleem van de natuur het probleem van de mens is.

De natuur weet niet wat de natuurlijke natuur is, wat vraagt om behoud en wat lijkt op bederf. Vinden we de natuurlijke natuur op de zon, op Sirius of op aarde? Als men meent haar op aarde te vinden is het dan de natuur van het Cambrium, van de trilobieten, van de Sauriers, van de mensen of van de spinnen?

Wat wij zoeken als we spreken over natuurbehoud is het behoud van de aardige natuur, de natuur die voor de mens leefbaar is. Een natuur die hem zowel dient als uitdaagt, die hem vertrouwd is en die hem verbazen kan.

De bezorgdheid om de natuur is dan ook in de eerste plaats een bezorgdheid om ons zelf. Het liefst zien wij de natuur, zoals we die kennen van de wandplaten van de lagere school. We zijn zeer bezorgd over de ooievaar te Oudewater. Niet vanwege de ooievaars. Die doen het althans elders nog heel aardig. Maar wij willen de onze niet kwijt.

Als de mens zich op het ogenblik groepen voelt op te treden als een mondiale parkwachter, dan is dat uitdrukking van de onderkenning van zijn eigen kwetsbaarheid.

Het wereldnatuurbeleid is dus een op het menselijk belang gericht beleid. Wat dan is het menselijk belang in dit geval? Daarover is geen overeenstemming. Blijkbaar hebben in de lagere scholen te Sjanghai, Chicago en Timboektoe andere wandplaten gehangen dan te Rotterdam. In ieder geval is er een grote kloof tussen het Europese en het Z.O.-aziatische beeld.

In Europa is de natuur bedreigd. Onze reddingsacties zijn verre van optimaal, maar we weten dat bij volledige inzet we de natuur goeddeels weer zo konden maken als we haar wilden hebben. We zouden weten hoe ze er dan uit moest zien en we zouden weten welke sociale en politieke middelen we moesten aanwenden om tot herstel te geraken. We zullen offers moeten brengen en tijd nodig hebben, maar een point of no return is nog niet gepasseerd.

In Z. O. Azië en in een aantal andere ontwikkelingslanden is er sprake van een onvoldoende te stuiten bevolkingsgroei. Die groei vraagt om extra voedsel dat die landen niet hebben. Hun enige redding ligt in verhoging van voedselopbrengst en/of afhankelijkheid van internationale liefdadigheid. Hun relatie met de natuur zal dan ook vormen aannemen, die voor onze begrippen die natuur geweld aandoen.

Gezien onder meer dit dilemma is het voorlopig niet mogelijk één mondiaal optimaal natuurmodel te hanteren.

De mate waarin we mogen conserveren, ontginnen, rooibouwen en urbaniseren hangt af van de cultuur waarin we ons bevinden. Op het wereldbevolkingscongres te Boekarest is gebleken, dat het Westen bij voorkeur een snelle reductie van het aantal personen zou willen zien (geboortebeperving in het Oosten) en het Oosten vooral vermindering van de gemiddelde last per hoofd (door welvaartsvermindering in het Westen).

Maar ook in West-Europa is er geen overeenstemming over de mate waarin we vinden, dat de natuur gerespecteerd moet worden. De uitersten variëren hier van een natuurherstel dat de mens terugdrukt op het niveau van een Drentse zandboer anno 1775 tot een grootschalige ontwikkeling van de landbouw, die net in staat is voldoende variatie om zich heen te hebben om de kwalen van de monocultuur in de hand te houden.

De conclusie bij deze eerste groep van kanttekeningen moet zijn, dat voor ons in West-Europa er geen dwingende ecologische voorschriften bestaan waarnaar het utopisch denken zich zou moeten richten. Men kan alleen aanduiden, dat het denken over de toekomst rekening moet houden met vrij wijd getrokken Europese of mondiale ecologische marges.

Over utopie

Het denken over de toekomst, voor zo ver het nadrukkelijk veronderstelt, dat de mens een zekere vrijheid heeft zijn samenleving zelf te modelleren, wordt wel aangeduid met de term: utopisch ontwerp.

Het oudere begrip utopie onderscheidt zich van het huidige, doordat het wensbeeld in principe alleen maar als wensbeeld gezien werd. Over realisatie werd niet gesproken.

Recentelijk heeft de mens echter zoveel technische en organisatorische middelen ter beschikking gekregen, dat hij binnen zekere beperkingen van tijd en plaats in staat geacht moet worden en ook al in staat gebleken is, om denkbeelden, die in de klassieke utopie werden genoemd, nu werkelijk te realiseren.

Wel moet daarbij nadrukkelijk opgemerkt worden, dat de bij de utopie geïnteresseerde wetenschappen nog bijzonder weinig hebben gepresteerd op ontwerpgebied. De nieuwe belangstelling is nog te recent en de wetenschap van gisteren te veel met andere zaken bezig geweest, dan dat de showroom al veel gave producten te bieden zou hebben.

Evenmin als de ecologie, zijn op het ogenblik de economie, de sociologie, of de wijsbegeerte in staat om met forse

lijnen aan te geven hoe een voor ieder aanvaardbare utopie er uit moet zien.

Elke utopie is een reactie op de samenleving, waarbinnen zij ontstaat. Zij is een poging om een antwoord te geven waardoor ons nu plagende deelproblemen zo goed mogelijk kunnen worden opgelost. Telkens weer zijn er pogingen een utopie-model te ontwerpen, waarvan de suggestie uitgaat, dat het in overeenstemming zou zijn met de menselijke bestemming. Het was de uitdrukking van wat de mens nog niet was, maar wat hij wel zou moeten wezen. Zijn er uitspraken mogelijk over waarop de mens in wezen is aangelegd?

Mijn eigen opvatting zou zijn, dat daar weinig over bekend is en dat men hoogstens een enorme soepelheid als een duidelijk onderdeel van de menselijke aanleg kan onderkennen. Hooguit kan men zeggen dat daarnaast de mens erg geschikt is om als veranderaar op te treden. Zijn recht op gaan, zijn handvorm, zijn taalgebruik, zijn intelligentie en zijn kwetsbaarheid hebben hem tot dusver via het hanteren van gereedschap en machine en organisatie erg actief doen zijn als ontginner, bouwer en reiziger. Het schijnt een aanleg te zijn die vrij diep geworteld is en niet alleen gericht op b.v. natuurconservering.

Uitspraken over een bij de menselijke natuur behorende mate van agressie, van liefde, van rationaliteit of van instinctgebondenheid zijn zo variërend, dat het het veiligste lijkt, om ook hier te veronderstellen, dat er ruime marges zijn, waarbinnen wij een politieke vrijheid tot verwezenlijking van voorkeuren bezitten. Wel kan men zeggen, dat de mens niet

bedoeld is om zich zelf uit te roeien en dat een doodgroeiproces zoals op het ogenblik in een aantal ontwikkelingslanden aan de gang is en tot voor kort in Nederland in zwang was, niet gunstig is voor de soort en in het algemeen nooit onderdeel heeft gevormd van enigerlei utopiemodel. Daarmee zijn we overigens nog niet gerechtigd tot de omgekeerde mededeling, dat de utopie gericht moet zijn op voortzetting van de mensensoort tot in alle eeuwigheid.

Voorwaarden

Voor veel utopie geldt — en dat wordt ook zo goed mogelijk aangehouden voor het hieronder te ontwikkelen model —, dat aan de volgende voorwaarden wordt voldaan;

1. Er is een welstand, van een zodanig niveau, dat de mens zich veilig weet in de bevrediging van zijn biologische behoeften aan voedsel, drank en dekking. Er zijn op dat niveau geen al te grote tegenstellingen tussen de meest en de minst welgestelden.
2. De leden van de gemeenschap worden in staat gesteld hun talenten te gebruiken en hebben ook wel een zekere verplichting om dat dan ook te doen. Vrijwel steeds is er een uitgewerkt opvoedingssysteem, dat geacht wordt naar verwachting te functioneren.
3. Per persoon is er een redelijke mate van privacy en een redelijke mate van collectiviteit beschikbaar. Uitspraken daarover zijn per utopie zeer specifiek, maar kunnen in feite per utopie zeer uiteenlopen.
4. Er is een zekere mate van werkverdeling. Nooit wordt iedereen geacht als Robinson Crusoe te functioneren. De werkverdeling mag echter meestal geen vormen aannemen, die de mens van zijn waardigheid beroven of groepen tot lagere klassen degraderen. Goede oplossingen worden zelden aangeboden, Plato heeft nadrukkelijk een standenmaatschappij en Morus doet aan gasterbeiders en huursoldaten.
5. Er wordt gestreefd naar een acceptabele verhouding tussen geborgenheid en uitdaging. Werkelijk grote gevaren mogen er niet zijn, luilekkerlanden worden evenmin gezocht.

Voorbeeld van een model: huma-eko-utopie

Wat hieronder volgt is een vingeroefening in het denken in geïntegreerde maatschappijmodellen. Het heeft geen wetenschappelijke pretentie. Het is gebaseerd op politieke, sociale en culturele overwegingen van merendeels persoonlijke aard. Het is vooral bedoeld om u aan te moedigen in dat soort modellen mee te denken en uw eigen schets te maken tegenover de hier aangeboden. Alvorens men daarmee begint, dient men zich af te vragen, of men een mondiaal of een partieel model wil ontwerpen. De ecologieproblematiek is mondiaal en politiek. Het mondiale karakter vraagt om een mondiaal model, de politieke verdeeldheid in de wereld maakt het erg moeilijk om zelfs maar te veronderstellen hoe een mondiaal model er uit zou moeten zien. Hier is gekozen voor een partieel model, b.v. voor een Westeuropese statenbond. Dat hoeft niet een desertie van de rest

van de wereld in te houden. Integendeel het kan er duidelijk op gericht zijn daarvoor een mogelijk voorbeeld te zijn, zij het zonder propagandistische oogmerken. Voor dat gebied wordt dan een algemeen geldige basis-economie aangehouden. Die economie is een werkelijke schaarste-economie, die er op uit is iedereen te voorzien van een aanvaardbare basiswelvaart in de vorm van basisvoorzieningen van water, gas, elektra, voeding, woning en mobiliteit, voor een deel in de vorm van voor iedereen gegarandeerd basisinkomen. De tegenprestatie wordt geleverd in een vorm van arbeidsdienstplicht, voor mannen en vrouwen, op te nemen in enigerlei vorm op enigerlei leeftijd. Over de aard en omvang ervan kan via een Europees orgaan periodiek worden beslist.

Naar buiten toe wordt het blok gekenmerkt door een vrij duidelijke neiging tot zelfwerkzaamheid. Het voorziet in zijn eigen voedsel, bouw materiaal en energie. De autarkie heeft niet het karakter van splendid isolation. Er is uitvoer van technisch hoogwaardige producten en van know how. Er is ook invoer, maar niet één, die een te zware druk uitoefent op b.v. het karakter van de ontwikkelingslanden. Als in die landen een hongerprobleem is, moeten er niet grote gebieden worden ingericht om ons van koffie, thee, cacao en vruchten te voorzien. Wij zelf drinken des morgens om elf uur een kopje anijsmelk.

De arbeidsdienstplicht vormt een arbeidsreservoir dat desgevraagd ook kan worden ingezet voor dienstverlening buiten het eigen gebied.

Binnen het blok is een gestabiliseerde bevolking, kleiner dan de huidige. De voortplanting is een bewaakte zaak, waarschijnlijk via spontane aanvaarding van nieuwe maatstaven. Het is echter niet onmogelijk dat een derde kind de moeder met de strafrechter in aanraking brengt.

De kleinere bevolking wordt geconcentreerd in gebieden, waar men om te bestaan niet al te veel energie hoeft te investeren. Landen met koude winters of dure waterhuishoudingen zouden eventueel kunnen worden ontruimd.

Er is geen twijfel aan, dat de algemene Europese stijl gekenmerkt zal worden door degelijkheid, zuinigheid, voorzichtigheid, collectieve zin en offerbereidheid, wil ze althans op rationele wijze en tamelijk onafhankelijk de overlevingsproblematiek het hoofd bieden.

Indien goed uitgevoerd heeft het als aantrekkelijke kanten een rationeel langetermijnspect, een acceptabele verdelende rechtvaardigheid en een redelijke mate van zekerheid.

Het belangrijkste pluspunt is echter, dat om het systeem in stand te houden per persoon gemiddeld niet veel meer hoeft te worden geïnvesteerd dan laten we zeggen vijftien schooljaren en tien dienstplichtjaren, in overleg over de diverse levensfasen te spreiden.

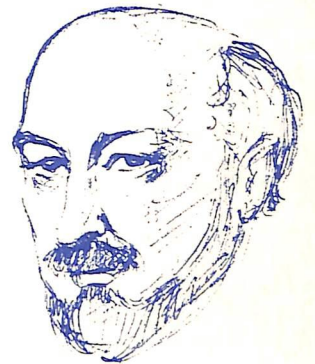
Daarnaast blijven dan vijftig jaar over met een gegarandeerd basisinkomen, die in relatief grote vrijheid kunnen worden besteed.

De subculturen

De algemene basiscultuur wordt in even-

wicht gehouden door en gesteund door een gelijkwaardig systeem van subculturen, waarbinnen zeer grote vrijheden mogelijk zijn.

Veel meer dan tegenwoordig zullen groepen kunnen kiezen voor eigen bestaansvormen. Doordat er veel tijd en veel arbeid en veel kennis beschikbaar is, kan er veel in worden geïnvesteerd. Een subcultuur kan zijn eigen huizen, dorpen en steden bouwen volgens eigen opvattingen over sociale en esthetische verhoudingen.

Ze kiest haar eigen kleding en versiering, haar eigen feesten en samenkomsten, haar eigen gezinsvormen en haar eigen type bedrijven.

Van buiten af wordt als enige eis gesteld dat men geen roofoverval pleegt op externe schaarse middelen, b.v. energie en zich niet agressief gedraagt tegenover buurculturen. Een zekere mate van openheid wordt op prijs gesteld, een zekere mate van geslotenheid gegund. Subculturen hoeven niet per sé territoriaal te worden afgegrensd, al zullen bepaalde niet speculatieve vormen van grondbezit worden aanvaard.

Indien we de sociale vormen weten te vinden waarin een ieder zijn vijftig vrije jaren naar verkiezing weet te besteden, dan zal dat leiden tot een veel grotere variatie, dan die we nu kennen. De mode varieert dan niet per seizoen, maar per subcultuur. We zullen verlost worden van de huidige druilerige bebouwing en zullen moeten wennen aan het aanzien van woonvormen, waar we ons helemaal niet mee kunnen verenigen.

U zult aan de tramhalte kunnen staan met links naast u een lid van de Lucullus en rechts naast u een kluizenaar. Voor u een nudist en achter u een kledingfetichist.

Wie zijn vijftig jaar wil besteden aan mandoline spelen op het balkon kan dat doen, wie per sé goud wil verzamelen gaat zijn gang, wie geld wil verdienen om te reizen mag dat ook en wie lid wil worden van een dienende orde wordt daarvan zeker niet weerhouden.

Het kan allemaal, het kan allemaal veel interessanter, veel gecultiveerder en veel zorgvuldiger dan nu. De enige ring waarbinnen de vrijheid gevat blijft is die van de beperking van bevolkingsomvang en energieverbruik.

Grote zorg vraagt de relatie tussen de basiscultuur en de subculturen. De beste

(vervolg op pag. 6)

garantie voor een goede samenwerking is de situatie waarin ze elkaar als ondersteunend ervaren. Al te scherp gescheiden zijn de twee werelden nu ook weer niet. Politiek kan men zich een verhouding voorstellen als tussen Rijk en provincie.

Een vleugje humanisme

Het hier aangeduide model heeft als voornaamste doel de toehoorder te gewennen aan dit soort denken, waarbij een aantal voorwaarden en wensen worden genoemd. Waarna vanuit een persoonlijke creativiteit een model te voorschijn getoverd wordt, dat er met inachtneming van die voorwaarden en wensen ook wel enigszins anders uit had kunnen zien.

Het hier gegeven model is niet in de eerste plaats gericht op het realiseren van een ecologische utopie. Andere economische, sociale en culturele overwegingen hebben even zwaar gewogen, maar de uiteindelijke vorm wordt geacht ecologisch verantwoord te zijn.

Voor de verwezenlijking van de idealen is een bepaalde afstand gekozen van de huidige situatie.

Voor sommigen zal die afstand te ver zijn: ze geloven niet in een verenigd Europa, een gedomesticeerd kapitalisme, zelfstandig uitgroeiende subculturen.

Voor anderen blijft het te halfbakken. Er moet een wereldoplossing zijn of geen, we moeten weten welke subcultuur de ware is, we moeten voorbij allerlei vormen van compromispolitiek kunnen kijken.

Beide groepen hebben gelijk. Er kan geen algemene opvatting zijn over wat voor een dergelijk ontwerp de juiste afstand is. Mijn keuze wordt bepaald door mijn intellectuele horizon en mijn hoeveelheid politiek optimisme. Of ik daarbij te bang of te overmoedig ben geweest, kan alleen de tijd leren.

De eco-problematiek is mede een gevolg van diep gewortelde menselijke eigenschappen. Slechts door een ieder volledig te verzekeren van materiële en geestelijke basisveiligheid, zal het lukken agressiviteit, apathie en angst zodanig terug te houden, dat voldoende creativiteit vrij komt om het hier gewenste proces op gang te brengen.

Hoe men die basiszekerheid onverkort aan kan houden, terwijl men toch miljoenen mensen zal moeten los weken van verouderde organisatorische, economische en religieuze houdingen is voor de humanist een belangwekkende opgave. Hoe zal hij zich voorstellen dienstbaarheid te stimuleren in de sector van de algemene cultuur? Hoe zelfontplooiing in het kader van de subcultuur?

Hoe ver durft hij voort te gaan met de veronderstelling, dat we onze samenleving op rationele gronden kunnen inrichten? En als onze rationaliteiten niet met elkaar blijken te kloppen, hoe stimuleert hij dan de tolerantie om het volstrekt andere toch als gelijkwaardig te dulden of zelfs te waarderen?

De goede humanist is in principe zeer geschikt om langs de lijnen van een verantwoord utopiebesef te denken en te handelen. De toekomst zal leren of hij er ook aan toe heeft weten te komen.

nieuws uit de gemeenschappen

Voor De gemeenschap **Hengelo** houdt H. de Jonge, arts op 15 april een inleiding over het onderwerp Taboe van de dood. Aanvang 8 uur in De Cirkel, Pastoriestraat 33, Hengelo.

De gem. **Enschede** organiseert een familiedag op de „Braom” te Buurse op zondag 25 mei. De dag begint om 10 uur en is omstreeks 4 uur afgelopen.

De gemeenschap **Amsterdam** organiseert op 4 en 5 oktober een weekend in het A. B. Kleerekoperhuis in Beekbergen. Men wil graag leden uit andere gemeenschappen uitnodigen, vooral uit het Oosten v. h. land.

mvm-komedie

In de loop van 1975 zal de Nieuwe Komedie uit Den Haag een toernee door het land maken met een luchtig, doch kritisch toneelstuk over de plaats van de vrouw in gezin en samenleving, inhakend op de gewone dagelijkse ervaringen.

Het stuk wordt opgezet in de vorm van aktiverend toneel, er zal ruime gelegenheid zijn tot discussie en meedenken.

Schrijfster is Anja Meulenbelt, de regie heeft Shireen Strooker, er zijn vijf spelers. Iedere plaats waar belangstelling bestaat voor dit stuk kan worden bezocht, mits er een speelruimte van 6 x 6 meter beschikbaar is en plaats voor maximaal 150 personen.

MVM zal de toernee begeleiden met een rijdend informatiecentrum.

De Nieuwe Komedie biedt de voorstelling aan voor f 800,— + 4% BTW.

Echter kan door subsidie van het Nationaal Comité Jaar van de Vrouw die kostprijs tot ongeveer de helft worden verminderd.

Aanvragen hiervoor bij Marga Bruyn, Beatrixlaan 6, Alkmaar.

Bij de aanvraag vermelden; naam van uw organisatie, gewenste datum, bedrag zaalhuur, grootte speeloppervlak en aantal plaatsen in de zaal.

Verder bestaat er in vele plaatsen mogelijkheid voor dergelijke culturele evenementen subsidie te krijgen bij gemeente of andere instanties.

Het is gewenst op plaatselijk niveau akties van de grond te krijgen, die uitmonden in de voorstelling. Daarvoor doen we een beroep op u.

U kunt op drie manieren aan dit project meewerken;

1. het stuk zelf aankopen;
2. dit aankopen doen met andere groeperingen;
3. medewerking toezeggen als een andere groepering er om vraagt.

Voor verdere informatie kunt u bellen naar;

Kantoor MVM - 070 - 642631 of Greet Quist - 070 - 500010.

humanist

eindredakteur: Jetske Mijs. Druk: Lumax, Utrecht.

Redaktie-adres: Hum. Verbond, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. 030 - 31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden: f 18,— per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.

relaties

Onlangs verscheen het verslag van een in Nijmegen gehouden symposium over Emancipatie van de seksualiteit in boekvorm. In dit 212-pagina's dikke boek staan de teksten van de lezingen en discussies.

Het gaat in dit boek vooral om de emancipatie van menselijke relaties, om het begrip „seksualiteit” om het verband tussen seksualiteit en de maatschappelijke structuren, en om de konsekwenties daarvan voor de individuele mens. Tenslotte wordt er onderzocht op welke wijze de emancipatie gestimuleerd kan worden.

Dat gebeurt ondermeer aan de hand van de volgende thema's;

Ruut Veenhoven over intermenselijke relaties en gezin:

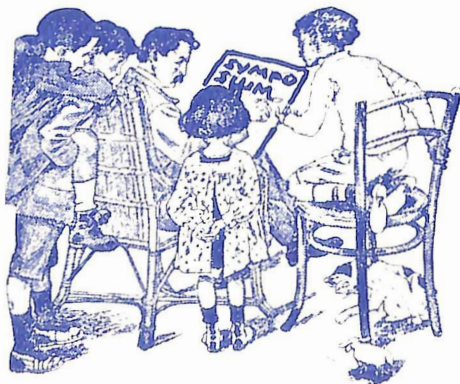
Jos van Ussel over zijn kritiese visie op het begrip seksualiteit:

Steven de Batselier over de verminkende invloed van de maatschappij op menselijke relaties:

Rob Geensen over veranderingen door sociale aktie en

Ite Rümke over de rol van tijdschriften bij emancipatie.

Het symposiumboek is te koop (voor f 7,—) bij De Vraagbaak, Geert Groteplein Zuid 51 te Nijmegen of door storting van f 8,25 (inclusief verzendkosten) op postgiro 2006483 ten name van P. Hupkens, Nijmegen.

BRIEVEN - BRIEVEN - BRIEVEN

wat doen we er zelf aan?

Het waren vele problemen die aan de orde kwamen op 8 en 9 februari in Rotterdam. Wat willen we er aan doen? Zijn we bereid, als door bekwame deskundigen een onjuist gebruik van de wereld-voedsel-productie is vastgesteld, hieraan niet meer mee te doen?

Geen alcohol meer gebruiken, omdat hiervoor veel graan nodig is. Geen vlees meer gebruiken omdat dit een van de meest oneconomische voedingsmiddelen is. Niet meer roken omdat we ook die grond, die nu voor tabaksplanten wordt gebruikt, hard nodig hebben voor de voedselbehoefte.

Om dan maar te zwijgen van de nadelige gevolgen van het hier boven genoemde. Ik weet, naast deze dingen zijn nog vele, vele andere misschien wel belangrijker problemen. Maar deze 3 genoemde kunnen alle leden van het H.V. gaan doen, zonder in conflict te komen met hun maatschappelijke omstandigheden. Het is misschien **moeilijker**, als beleidsadviezen geven aan regering en andere maat-

schappelijke en sociale stromingen. Maar de waarde ervan voor onszelf en voor het HV, door deze persoonlijke bereidheid zou van karakter getuigen met het recht om aan anderen beleidsadviezen te geven.

Nieuwe Niedorp,
K. Koopman

daadwerkelijk

Nu we dit geweldige symposium gehad hebben zou ik graag een paar praktische wenken willen geven. Indien u daadwerkelijk alvast iets wilt doen, zoek dan contact met uw plaatselijke milieuraad of werkgroep en bied hen uw hulp aan. Mocht er geen milieuwerkgroep in uw omgeving zijn, sluit u dan aan bij een plaatselijke of landelijke natuurbeschermingsorganisatie.

Al ons ethisch gepraat heeft nl. geen

enkele zin wanneer we niet in staat blijken orde op zaken te stellen en ons milieu leefbaar te houden voor de na ons komende generaties. Humanisten, op de „barricaden” hiervoor!

Hengelo (o.),
W. G. Wolsink-van Heek

Naschrift redactie:

Om u een beetje op weg te helpen hierbij enkele adressen. Men kan u daar wel verwijzen naar plaatselijke groepen.

Vereniging Milieudefensie, Amsterdam - Herengracht 109. Tel.: 020 - 235450. Lidm. +abonn. tenminste f 12,50 per half jaar.

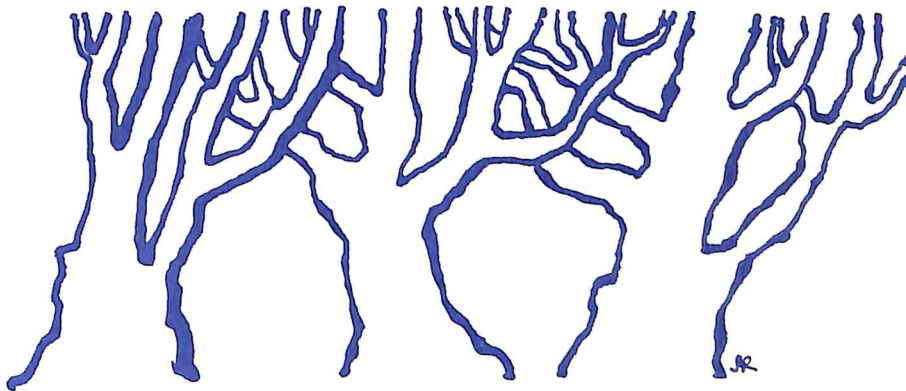
Stichting Natuur en Milieu, Herengracht 540, Amsterdam.

Ver. tot Behoud van de Waddenzee, postbus 90, Harlingen.

Aktiegroep Strohalm, Oudegracht 36, Utrecht (geeft o.a. praktische milieubewustte tips uit).

De Kleine Aarde, Munstel 17, Boxtel. Tijdschrift 4 x per jaar.

Aanvullingen altijd welkom op het redactie-adres!

het grote gemis: buiten

In het februari-nummer van Kri, maandblad van de vereniging van reclasseringsinstellingen, o.a. een verhaal over gedetineerde V., gewetensvol dienstweigeraar en „waarschijnlijk” de enige gedetineerde in Nederland die in zes weken meer dan duizend brieven en kaarten, een staatssecretaris en een kamerlid ontving, van wie iedere week een brief voor de radio wordt gelezen.

Het ergste en moeilijkste is (ook) voor V. het gescheiden zijn van buiten, van mensen, contacten en gebeurtenissen. Hij gelooft dat alle kleine dingen die in de gevangenschap worden toegestaan of afgenomen in het niets verdwijnen bij het grote gemis: buiten.

Hij zou alle voor-arrest afgeschaft willen zien, net als de straf-cel. Hij constateert een levensgrote kloof tussen de theorie van de rechtelijke macht en de

praktijk van de gevangenis. Wat weten rechters van een gevangenis? Na een excursie van een uur staan ze weer buiten.

Uit KRI, antw.nr. 282,
Den Bosch

voogd

Het Ministerie van Justitie geeft voorlichtingsfolders uit over de volgende onderwerpen; U bent getuige, U moet terecht staan, U bent veroordeeld, Kosteloze rechtsbijstand, Echtscheidingsrecht, Alimentatie, Wat is strafrecht, U bent gedaagd voor de kantonrechter (voor een civiele zaak) en de allernieuwste heet; U wordt toeziend voogd.

Aanvragen; Voorlichting Justitie, Plein 2 b, Den Haag, tel. 070-614311.

radio-televisie

RADIO

16 maart 9.30 uur

Titel: „Het is verschrikkelijk gewoon”. Hoe verwerken we berichten uit de kranten over honger en elende.

Samenstelling: Rina Spigt.

23 maart

Titel: „Surinamers in Nederland”. Oordeel en vooroordeel over een toenemend aantal immigranten.

Samenstelling: Rina Spigt.

30 maart

met o.a. de heer P. Spigt over „Pansen”. Verder aktualiteiten en muziek.

TELEVISIE

23 maart
Steunfonds.

Studiogesprek met Rob Tielman
vrijwilligers in een ziekenhuis - film.

minder vlees

In De Tijd een gesprek van Kati David met prof. Mayer, voedselexpert van president Ford onder de kop; Europese landen zijn veel te egoïstisch.

„Als we nu alle mensen op de wereld willen voeden en nog wel op dezelfde manier, dan worden we geconfronteerd met een gigantisch energieverbruik en anderzijds komen we voor een ecologische onmogelijkheid te staan. De enige mogelijkheid is dus om de consumptie van bepaalde produkten te verminderen.

— **Het idee om „slechts” vijf dagen per week vlees te eten is van u.**

„Ik ben voor een gezonde voeding en helemaal niet een voorstander van extreme soberheid. Als we in de Verenigde Staten alleen maar terug zouden gaan naar het vleesverbruik in 1960, zou de voedingswijze veel gezonder zijn en zou er veel meer voedsel beschikbaar zijn voor elders. Het vleesverbruik is bij ons in de laatste twintig jaar verdubbeld, zo is om de een of andere reden het eten van rundvlees een mannelijkheidssymbool geworden. In de Verenigde Staten wordt negentig procent van de granen door de veestapel opgegeten. Voor één kilo vlees heb je zeven à acht kilo granen nodig. We zouden met het eten, dat we in de Verenigde Staten aan de veestapel geven, één miljard mensen kunnen voeden. Maar dit neemt niet weg dat het meeste graan, dat we naar Oost- en West-Europa exporteren, óók door de veestapel wordt opgegeten. Het vleesverbruik schiet pijlsnel omhoog in de Sovjet-Unie en Canada, Frankrijk en West-Duitsland doen qua verbruik nauwelijks voor ons onder.”

— **Maar als we in de rijke landen minder vlees eten is het probleem nog niet opgelost.**

„Natuurlijk niet. Maar het is wel iets, dat we onmiddellijk kunnen en moeten doen. Op langere termijn is het opvoeren van de landbouwproduktie en het toepassen van geboortenbeperking de enige oplossing.”

zeden-delicten

Zeden-delinquenten vervallen slechts zelden in herhaling nadat ze een keer door de rechter veroordeeld zijn. Het percentage dat wel recidiveert, ligt in de buurt van de twaalf procent. In het algemeen zijn zeden-delinquenten veel minder gevaarlijk dan vaak aangenomen wordt. Dit is een van de bevindingen van de criminoloog J. A. Nijboer, die een onderzoek heeft verricht naar voorspelbaarheid van recidive, en op dit onderzoek promoveerde tot doctor in de Sociale wetenschappen aan de Groningse universiteit.

... Bij de zeden-delinquenten bleek dat de kans op herhaling afneemt, als iemand na zijn veroordeling weer bij zijn oude werkgever terecht kan.

Volkskrant, 28 febr.

roethof

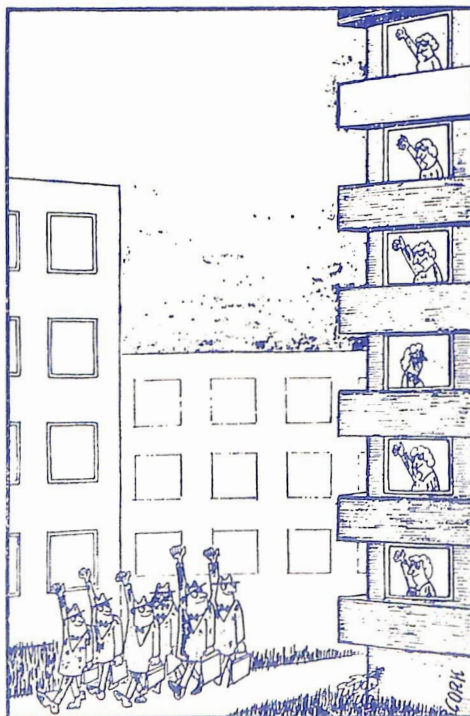
Dr. Hein Roethof, jarenlang HB-lid, nu justitie-specialist van de PvdA in de Tweede Kamer, komt de laatste weken veel in het nieuws. In het Parool lezen we: „Notarissen en kamers van Koophandel hebben de laatste tijd enkele malen van zakenlieden het verzoek gekregen verklaringen af te geven of handtekeningen te legaliseren, waaruit blijkt dat betrokkene géén jood is. Het PvdA-Tweede Kamerlid Roethof heeft hierover schriftelijke vragen gesteld aan de ministers Van Agt en Van der Stoep. De secretaris van het hoofdbestuur van de Notariële Broederschap heeft medegedeeld dat het bestuur er fel op tegen is dat notarissen dat soort verzoeken inwilligen en iedereen zal adviseren zich hiervan te onthouden omdat het in strijd is met de eer en waardigheid van het notarisambt...

Roethof heeft de ministers gevraagd of deze weten welke landen dit soort notariële verklaringen eisen. Tenslotte wil Roethof weten, of de ministers stappen kunnen en willen nemen om het afgeven van verklaringen van niet-jood zijn te beletten.

zijwijzer

Informatie over het Jaar van de Vrouw verschijnt in een onafhankelijk maandblad, waarvan het eerste nummer zojuist is verschenen. De eerste 4 maanden wordt het blad betaald uit de pot van het Nationale Comité, daarna hoopt men zoveel abonnees te hebben dat men door kan gaan zonder subsidie. Het Redactieadres is Nieuwendammerdijk 315, Amsterdam-Noord. Losse nummers kosten f 1,—.

Het blad geeft veel informatie over radio-televisie programma's, boeken-brochures, cursussen etc.

kindertijdschriften

Tientallen miljoenen kinder- en jeugdtijdschriften vinden jaarlijks hun weg naar jongeren in Nederland. Wat staat er eigenlijk in die bladen als Bobo, Donald Duck, Tina, Pep en Sjors?

Het maandblad Gezin en Samenleving wijdde er een voortreffelijk thema-nummer aan. Men komt tot de conclusie dat er heel weinig goede kindertijdschriften zijn. Humor, goede illustraties en reële informatie ontbreken. Er bestaat in Nederland geen echt algemeen, neutraal tijdschrift voor kinderen van de lagere schoolleeftijd.

Wie meer over dit onderwerp wil weten, kan het thema-nummer bestellen door overmaking van f 3,50 (f 6,60 voor 2 ex., f 29,50 voor 10 ex.) op postgiro 387100 t.n.v. Gezin en Samenleving, den Haag. Een abonnement op dit uitstekende maandblad, dat temidden van de commerciële Viva's en Margrieten nauwelijks de kop boven water kan houden, kost f 23,— per jaar. Opgaven bij Semper Avanti, Postbus 9725, Den Haag. Telefoon; 070-649944.

chaos in vietnam

In het februari-nummer van Amnesty „Wordt Vervolgd” een uitvoerig artikel over de voortdurende chaos in Vietnam, met schrikbarende feiten en cijfers.

„In de gevangenschappen van Thieu bevinden zich volgens betrouwbare gegevens nog steeds zo'n 220.000 mensen, die om politieke redenen worden vastgehouden, vaak onder onmenselijke omstandigheden. Het gezinsleven is totaal ontwricht, duizenden weeskinderen hebben geen onderkomen, twee procent van de bevolking lijdt aan open long-tbc die tot hersenvliesontsteking kan leiden, 500.000 ares land zijn onbebouwd... De vluchtelingen die op het platteland geen middelen van bestaan meer konden hebben, gingen in grote getale naar Saigon, een stad die gebouwd werd voor maximaal 500.000 mensen, maar die nu 1 miljoen inwoners telt. Tachtig procent daarvan is in de laatste vijftien jaar gekomen. De inflatie in Zuid-Vietnam bedraagt 100 pct. Al deze feiten geven eens te meer aan, dat er op korte termijn iets moet gebeuren, wil het land niet in een nog diepere afgrond geraken.”